

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING

WOORDEN 1

Inleiding	2
Doelgroep	2
Rubriekenoverzicht	3
De rubrieken toegelicht	8
Structuur binnen de rubrieken	8
Achtergrondinformatie	9
Uitgangspunten van Woorden 1	9
Corpus	9
Woordenlijst	10

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels, Duits, Frans en Spaans adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefengedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

Numo kan teruggrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo zich de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten rondom rekenen, debatteren en literatuur.

Doelgroep

Woorden 1 is gemaakt voor beginnende taalleerders in het basisonderwijs en de basiseducatie en voor leerlingen in het voortgezet onderwijs met een achterstand op het gebied van woordkennis. Belangrijkste doel van de module is het aanleren van woorden; er wordt echter ook veel aandacht besteed aan het leren herkennen en afleiden van woordbetekenissen uit de context.

Woorden 1 is bedoeld voor leerlingen die het Nederlands nog nauwelijks beheersen. Woorden 1 behandelt op een eenvoudige manier ruim 400 eenvoudige en meestal hoogfrequente woorden, bijvoorbeeld: arm, paard, stoel, beker, fiets, jurk, appel, boek, lopen. Naast Woorden 1 bestaan ook de modules Woorden 2 en Woorden 3. In de drie modules Woorden 1,2 en 3 worden in totaal zo'n 2000 verschillende Nederlandse woorden behandeld. Welke moedertaal de leerling spreekt, is voor het gebruik van de module niet van belang. De modules bevatten veel plaatjes en foto's (ruim 1600) en de eerste oefeningen van elk onderwerp zijn ook voorzien van geluid (ruim 2800 geluidsbestanden). Daardoor zijn delen van de modules ook geschikt voor deelnemers die nog vrijwel geen Nederlands kennen. De modules zijn naast elke lesmethode te gebruiken. Leerlingen hoeven geen specifieke voorkennis te hebben.

Aan het eind van deze handleiding is een woordenlijst opgenomen van alle woorden die in de module Woorden 1 aan de orde komen.

Rubriekenoverzicht

NB: oefeningen met * zijn voorzien van geluid en daardoor ook geschikt voor leerlingen die nog niet (goed) kunnen lezen.

Rubriek	Oefening	Type/Opgaven	Oefendoel: Ik kan...
Sprongtoetsen	1. Toets A, B, C, D 2. Toets E, F, G, H, I 3. Toets A t/m I	Meerkeuze Meerkeuze Meerkeuze	
A Mensen	1 Het meisje Jessica (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van het gezicht hoort.
	2 De jongen Bas (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van het lichaam hoort.
	3 De vrouw Sandra (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van het lichaam hoort.
	4 De man Ahmed (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van het gezicht hoort.
	5 Van mensen (*)	Meerkeuze	herkennen wat het woord (mensen, lichaamsdelen) betekent, zoals de knie en de vrouw.
	6 Wie of wat is dat? (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij een deel van het gezicht of het lichaam hoort, zoals het oog en de knie.
	7 Lien	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema mensen en lichaamsdelen).
	8 Lees over Sas en Wim	Meerkeuze	vragen beantwoorden over een tekst die over mensen en lichaamsdelen gaat.
	9 Mensen (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij een deel van het gezicht of het lichaam hoort, zoals het oog en de knie.
B Dieren	1 Welk dier is dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij een dier, zoals de vogel en de spin. .
	2 Dieren aanwijzen (*)	Plaatje klikken	herkennen welk plaatje past bij een dier, zoals de hond.
	3 Namen van dieren (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje van een dier hoort.

	4 Dieren herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij een plaatje van een dier hoort.
	5 Het paard en de eend (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van het dier hoort.
	6 Welk dier hoor je? (*)	Meerkeuze	herkennen van welk dier het dierengeluid is.
	7 Boer Jansen	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema dieren).
	8 Lees over de dieren van Jur	Meerkeuze	vragen beantwoorden over een tekst die over dieren gaat.
	9 Dieren (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje van een dier hoort, zoals de muis en het schaap.
C Huis	1 In huis (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het gesproken woord (thema huis), zoals de wc en de schuur.
	2 De huiskamer (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van de huiskamer hoort.
	3 De slaapkamer (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een deel van de slaapkamer hoort.
	4 In en om het huis (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje van een deel van het huis of een meubel hoort, zoals de wc en de bank.
	5 Wat is in het huis?	Stenen	woorden herkennen die IN het huis horen.
	6 Het huis van Vic en Jos	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema huis).
	7 Lees over het witte huis	Meerkeuze	vragen beantwoorden over een tekst die over een huis gaat.
	8 Woorden van het huis (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje van een meubel of een deel van het huis hoort, zoals de haard en de wc.
D Keuken	1 In de keuken (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het gesproken woord (thema keuken), zoals de spons en het bord.
	2 Op het aanrecht (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje hoort (thema keuken, servies en bestek).
	3 De keuken (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje hoort (thema keuken).

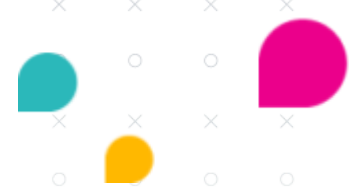
	4 Wat zie je? (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema keuken, servies en bestek), zoals het mes en de kookplaat.
	5 Wat hoort bij elkaar?	Koppelpuzzel	woorden koppelen (thema keuken, servies en bestek), zoals vork en mes.
	6 De afwas	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema keuken, afwas, bestek en servies).
	7 Lees over het nieuwe huis	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema keuken, servies en bestek).
	8 Dingen in de keuken (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema keuken, servies en bestek), zoals het mes en de kookplaat.
E Buiten	1 Zie je dat? (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het gesproken woord (thema buiten), zoals de kerk en de brommer.
	2 De stad (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje hoort (thema de stad).
	3 Buiten (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje hoort (thema buiten).
	4 Negen bouwsels (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij een gesproken woord, zoals het huis.
	5 Namen van bouwsels (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk woord bij een plaatje hoort (thema gebouwen).
	6 Wat zie je buiten? (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema buiten), zoals de kerk en de bus.
	7 Het huis van Aram	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema buiten).
	8 Lees over het huis van Kim	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema buiten).
	9 Buitenwoorden (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort (thema buiten), zoals de wolk en het kasteel.
F Kleding	1 Kleren en zo (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij de kleding, de sieraden of de schoenen, zoals de sok en de ring.
	2 Tien kleren aanwijzen (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij een kledingwoord, zoals de sok.

	3 Tien namen van kleren (*)	Plaatje verklaren	herkennen welke kleding bij een plaatje hoort (thema kleding).
	4 Hoe heet dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welke kleding bij het plaatje hoort (thema kleding), zoals de sok en de ring.
	5 Wat is kleding?	Stenen	woorden herkennen die kleding zijn.
	6 Wat hoort bij elkaar?	Koppelpuzzel	zinsdelen koppelen (thema kleding), zoals een ring draag je - om je vinger.
	7 Lev kleedt zich aan	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema kleding).
	8 Lees over de jurk van Femke	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema kleding).
	9 Wat draag je? (*)	Meerkeuze	herkennen welke kleding bij het plaatje hoort, zoals de sok en de ketting.
G Voeding	1 Wat eten we? (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het voedsel, zoals de sla en de banaan.
	2 Hoe heet dit voedsel? (*)	Meerkeuze	herkennen welk voedsel bij het plaatje hoort, zoals het ei en de banaan.
	3 Groente en fruit (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij voedsel, zoals de banaan.
	4 Namen van voedsel (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk voedsel bij een plaatje hoort (thema voedsel).
	5 Wat kun je eten of drinken?	Stenen	woorden herkennen die je kan eten of drinken.
	6 Eten koppelen	Koppelpuzzel	zinsdelen koppelen (thema voedsel), zoals de kersen zijn - rood.
	7 Holle Bolle Gijs	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema voedsel).
	8 Lees over dunne Hatice	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema voedsel).
	9 Eten benoemen (*)	Meerkeuze	herkennen welk voedsel bij het plaatje hoort, zoals het ei en de banaan.

H School	1 Schoolwoorden (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het schoolwoord, zoals het etui en de gum.
	2 Schoolwoorden herkennen (*)	Meerkeuze	herkennen welk schoolwoord bij het plaatje hoort, zoals het etui en de gum.
	3 Schoolspullen (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk schoolwoord bij een plaatje hoort.
	4 In de klas (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk schoolwoord bij een plaatje hoort.
	5 Koppels van school	Koppelpuzzel	zinsdelen koppelen (thema schoolwoorden), zoals hij verft - met een penseel.
	6 Het boek is stuk	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema schoolwoorden).
	7 Lees over boze Jaap	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema schoolwoorden).
	8 Schoolwoorden (*)	Meerkeuze	herkennen welk woord bij het plaatje hoort, (thema schoolwoorden) zoals de etui en de gum.
I Acties	1 Wat doen zij? (*)	Meerkeuze	herkennen welk plaatje past bij het doe-woord, zoals gooien en hangen.
	2 Wat voor actie is dit? (*)	Meerkeuze	herkennen welk doe-woord bij het plaatje hoort, zoals gooien en hangen.
	3 Acties aanwijzen (*)	Plaatje klikken	aangeven welk plaatje past bij een doe-woord, zoals gooien.
	4 Welke actie zie je? (*)	Plaatje verklaren	herkennen welk doe-woord bij een plaatje hoort.
	5 Waar doe je het mee?	Koppelpuzzel	zinsdelen koppelen (thema doe-woorden), zoals met je neus - ruiken.
	6 Wel of geen actie	Rijen	aangeven of een woord een doe-woord is of niet.
	7 Wat ik allemaal doe	Plaats woord	herkennen welk woord in de tekst past (thema doe-woorden).
	8 Lees over het ongeluk	Meerkeuze	het juiste antwoord herkennen op vragen die over een tekst gaan (thema doe-woorden).
	9 Wat gebeurt hier? (*)	Meerkeuze	herkennen welk doe-woord bij het plaatje hoort, zoals gooien en hangen.

De rubrieken toegelicht

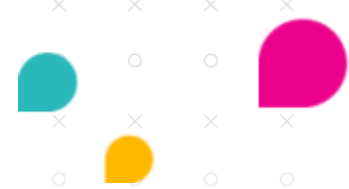
De module Woorden 1 bevat inhoudelijke rubrieken, afgeleid van veel voorkomende thema's in lesmateriaal voor tweede-taalleerders en naar thema's van nieuwsberichten. De module bevat de volgende rubrieken:

- mensen
- dieren
- huis
- keuken
- buiten
- kleding
- voeding
- school
- acties

Structuur binnen de rubrieken

Een didactische basisregel is dat het leren van woorden nooit in één keer gebeurt (Verhallen & Verhallen, 1994). Op de eerste plaats moet kennisgemaakt worden met de betekenis van nieuwe woorden (semantiseren). Dat kan gebeuren door de betekenis van die woorden uit te leggen. In Numo is echter gekozen voor een meer actieve kennismaking. De leerlingen zien plaatjes en moeten zelf uitvinden welk woord bij elk plaatje hoort. Vervolgens moet voldoende geoefend worden om ervoor te zorgen dat zij die betekenis ook onthouden (consolideren). Ten slotte moet ook nagegaan worden of zij de betekenissen werkelijk kennen (controleren). De thema's van Woorden 1-2-3 zijn opgebouwd volgens deze drieslag van semantiseren, consolideren en controleren.

Het uitleggen van de betekenis van woorden gebeurt binnen elke rubriek/ elk thema dus altijd in de eerste paar oefeningen. Daarbij wordt altijd gebruikgemaakt van plaatjes en geluid. Dan volgen enkele oefeningen met verschillende oefenvormen waarin de leerlingen de themawoorden herhalen en er iets mee dóen. Deze oefeningen zijn gericht op het consolideren van de aangeleerde woorden. Veel woorden komen ook terug in een gatentekst en in een gewone tekst met vragen. Bij deze laatste oefening gaat het om begrijpend lezen. Door de tekstoefeningen leert de leerling ook gebruik te maken van de context voor het afleiden van betekenissen. De laatste oefening van elk thema bevat altijd de belangrijkste woorden van de rubriek. De leerling kan met deze oefening controleren of de leerling de themawoorden voldoende beheerst. De vragen van deze controle-oefening lijken vaak op die van de diagnostische toets.

Achtergrondinformatie

Uitgangspunten van Woorden 1

Woordenschatverwerving is zonder meer het belangrijkste onderdeel van het leren van een taal. Een taalverwerver moet zich op vier verschillende niveaus bekwamen:

- De klanken en de letters;
- De woordkennis;
- Het zinsniveau (grammatica);
- Het tekstniveau.

Woordkennis vormt de spil van deze reeks: klanken en letters worden gecombineerd tot woorden; woorden worden op hun beurt gecombineerd tot zinnen, en zinnen tot teksten. Bij het overdragen en begrijpen van teksten zijn woorden essentieel. De meeste methodes voor het onderwijzen van Nederlands als tweede taal zijn gestructureerd rond een grammaticale basis, toch speelt grammatica bij het leren van een tweede taal slechts een ondergeschikte rol.

Nederlandse kinderen die instromen in het basisonderwijs, kennen meestal al zo'n 2000 à 3000 woorden (Verhallen & Verhallen, 1994). Dat geldt niet voor allochtone kinderen. Hun aanvankelijke achterstand op dit gebied wordt tijdens de schoolloopbaan nog groter, ténzij de school veel prioriteit geeft aan het vocabulaire onderwijs.

Anderstalige leerlingen moeten op school een taal leren, terwijl ze tegelijkertijd via die taal toegang moeten krijgen tot de kennis die wordt onderwezen. Te weinig aandacht voor woordverwerving betekent daardoor ook een oplopende achterstand bij de andere vakken en vakonderdelen. Woorden 1-2-3 kan een bijdrage leveren aan het inlopen van de achterstand die anderstalige leerlingen op het gebied van de woordkennis hebben.

Corpus

In eerste instantie is bij de vaststelling van het corpus voor de oefenbestanden uitgegaan van de lijst van de 1200 meest gebruikte Nederlandse woorden (Uit den Boogaart, 1975). Een flink deel van deze woorden hoeft niet te worden aangeleerd omdat ze zelfs bij beginnende taalleerders al bekend zijn (de, niet, goed, mooi). Het zijn bovendien vaak functiewoorden die niet bij een bepaald thema zijn onder te brengen. In Woorden 1-2-3 zijn anderzijds ook veel woorden opgenomen die niet in de lijst staan. De selectie is ontstaan vanuit de gekozen thema's.

Moeilijkheid van woorden is niet voor iedereen gelijk. Toch moest een indeling gemaakt worden in drie niveaus. Eén van de factoren die daarbij heeft meegewogen is het al dan niet vaak voorkomen van een woord (de frequentielijst van Uit den Boogaart). Verder is ervan uitgegaan dat woorden moeilijker worden naarmate ze: abstracter zijn; formeler zijn; langer zijn; vervoegd of verbogen zijn; samengesteld zijn; figuurlijk gebruikt zijn; onderdeel van een (idiomatische) uitdrukking zijn; horen in een bepaald (sociaal) register en als ze gaan over dingen die verder weg liggen. Bij de indeling van Woorden 1-2-3 in drie niveaus is met deze aspecten rekening gehouden. Waar deel 1 vooral uit concrete, korte, alledaagse, hoogfrequente woorden bestaat, komen in deel 3 veel langere, meer abstracte, lager frequente en specifieke woorden voor. Bij de drie modules van Woorden 1-2-3 is dus sprake van een oplopende moeilijkheidsgraad. Binnen elke module is bovendien sprake van een cumulatieve opbouw. Woorden die in eerdere lessen behandeld zijn, worden verderop bekend verondersteld.

Woordenlijst

De ruim 400 inhoudswoorden die in de module Woorden 1 aan de orde komen zijn hieronder opgesomd in alfabetische volgorde. Daarnaast wordt in de oefeningen het gebruik van functiewoorden zoals 'dat', 'en', 'omdat' spelenderwijs aangeleerd en leert de leerling ook de betekenis van nieuwe woorden uit de context afleiden.

aanrecht - aap - aardbei - afwas - als - appel - arm - armband - auto - baby - bad - badjas - badkamer - badpak - bakker - banaan - bananen - bank - bed - been - beer - beker - bellen - berg - bestelwagen - besturen - billen - blad - bloemen - bloes - boek - boekenkast - boom - boon - boot - bord - borst - borstel - bos - boven - brief - bril - broek - brommer - brood - brug - bruin - buik - buiten - bus - cijfer - citroen - cola - computer - daar - dak - dan - dekbed - deken - deksel - denken - deur - dieren - dik - doek - doen - dragen - drankje - drie - duiken - duim - duimen - duiven - dun - eend - eenden - eet - ei - eieren - elleboog - emmer - enkel - eten - etui - fabriek - fiets - fietsen - fietser - flat - fles - fornuis - foto - gaan - gebakje - gebouw - geel - geit - gek - geven - gezicht - gezond - glas - glazen - glijden - goed - gooien - gordijn - gras - groeien - groen - groente - grond - gum - gummen - haan - haar - haard - hals - hand - handdoek - hangen - heel - hek - helpen - hem - hemd - hert - herten - heuvel - hoed - hoef - hond - honden - hoofd - horen - huis - huiskamer - hut - ijs - ijsje - in - jaar - jack - jasje - jongen - juf - jurk - kaars - kaas - kamer - kapstok - kast - kasteel - kastje - keer - kerk - kersen - ketel - ketting - keuken - kijken - kikker - kin - kind - kip - kippen - klas - kleren - klimmen - klinken - klok - knie - knielen - koe - koek - koekje - koelkast - koffie - koken - kom - konijn - kont - kookplaat - kop - kopen - kopje - kraan - krijt - kussen - laars - laarzen - laat - lachen - lade - lamp - langs - leerling - leeuw - lekker - lepel - leren - letter - lezen - liggen - liniaal - lip - lopen - lucht - luier - luisteren - maaltijd - maan - machine - maken - man - map - meer - meester - meisje - melk - meloen - mes - messen - met - meteen - middag - moeder - moeten - molen - mond - mooi - muis - muren - muts - muur - naar - naast - nat - nee - neus - nieuwe - noten - nu - ogen - om - oma - oog - oor - op - opa - open - opzij - ouders - oven - paaltje - paard - pan - peer - penseel - penselen - peren - pers - pet - pink - pizza - plaat - plafond - plakband - plank - plant - plas - poes - pols - poot - pop - potlood - praten - prei - raam - radijs - rekenen - rennen - riem - rijden - rijst - rijweg - ring - rivier - rok - rood - rug - rugzak - ruiken - schaal - schaap - schaar - schapen - schoen - school - schoolbord - schoon - schoorsteen - schoppen - schotel - schouder - schrift - schrijven - schuur - sjaal - sla - slaapkamer - slang - slapen - snavel - snelweg - snoepje - snor - soep - sok - sokken - som - soms - spiegel - spin - spons - spreken - springen - spullen - staart - staat - stad - step - stoel - stoep - stoppen - straat - strik - stropdas - struik - stuk - suiker - t-shirt - taart - tafel - tanden - tas - te - teen - teevee - tekenen - tekening - tekenen - tekst - tent - thee - tillen - toetje - tomaat - toren - trap - trein - trui - tuin - tuinbroek - tv - twee - ui - uien - uit - vaas - vader - vallen - vangen - varken - vegen - veld - verven - vest - vier - vinger - vis - vissen - vlees - vleugel - vliegen - vloerkleed - voet - voetballen - voeten - vogel - volgen - voor - voorhoofd - vork - vraag - vragen - vrouw - vulpen - wand - wang - warm - wassen - water - weg - wei - wekker - wenkbrauw - wijzen - wolk - wonen - wortel - wuiven - zebrapad - zee - zeker - zitten - zoeken - zon - zwaaien - zwaan - zwembad.